

власних заробітках поза своїми межами, ставлення до найманих робітників було надто негативне. Це зумовлювалося насамперед тим, що до роботи за наймом вступали насамперед найбільш бідні верстви селянства, які у наймачів (переважно середньоземельних і заможних господарств) асоціювалися із неспроможністю вдало вести власне господарство.

Джерела та література:

- Очерки развития социально-классовой структуры УССР 1917-1937 / С.В. Кульчицкий, И.К. Рыбалка, Ф.Г. Турченко и др.; АН УССР. Ин-т истории, Отв. ред. С.В. Кульчицкий. – К.: Наукова думка, 1987.
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ). – Ф. 2841. – Оп. 1. – Спр. 16. – 213 арк.
- Соколова В.Н. Сельскохозяйственная политика Советской власти. – М., 1927. – 243 с.
- Миля М. Понарился... // Сільсько-господарський пролетар. – 1924. – №13. – С.17-18.
- Данилов В.П. Социально-экономические отношения в советской деревне накануне коллективизации // Исторические записки. – М.: Изд-во АН СССР, 1956. ? Т. 55. – С. 89-138.
- Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 2219. – 63 арк.
- ЦДАВОВУ. – Ф. 1. – Оп. 2. – Спр. 1411. – 188 арк.
- Ильин Ю. Советская деревня. – М.: Экономическая жизнь, 1925. – 386 с.
- Сидоренко. Про життя наймитське // Сільсько-господарський пролетар. – 1925. – №12. – С. 10.
- Стороженко. Рік "Тимчасових правил" // Сільсько-господарський пролетар. – 1926. – №12. – С. 4-5.
- ЦДАВОВУ. – Ф. 2841. – Оп. 1. – Спр. 216. – 16 арк.

Валентин Лазуренко

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ "ЧЕРВОНОГО БАНДИТИЗМУ" ЩОДО ЗАМОЖНОГО СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ В ПЕРІОД НЕПУ (на прикладі Полтавської губернії)

Період нової економічної політики (1921 – 1928 рр.) в українському селі мав досить глибокі підґрунтя, внаслідок чого донині існують неоднозначні оцінки його в сучасній українській історичній літературі. В ті суперечливі роки відбувалась трансформація довготривалих аграрних відносин на селі. Будівництво нової моделі соціально-економічних відносин на селі започаткувало принципово нове, сконцентроване на еволюційних чинниках комуністичної системи "радянське" вирішення даної проблеми. Проте на шляху успішного запровадження "радянської моделі" перетворень в аграрному секторі економіки в доколгоспний період стояв ряд перешкод. Серед них, чи не найбільшою мірою, значився чинник існування в селянському середовищі економічно міцного (заможного) прошарку селянства, наявність якого не вписувалась в сутність складеної моделі більшовицької політики на селі.

Протягом 1920-х рр. заможне селянство змушене було долати чисельні утиски та перешкоди на шляху свого господарського розвитку. Про це переконливо свідчать архівні дані. Селянин-власник і комунізм були явищем несумісними. І це, одна з найбільш трагічних сторінок історії радянського періоду.

Яскравим прикладом не декларованого верхами, а реального ставлення радянської влади, а відповідно і зворотної реакції заможного селянства до тоталітарної держави, було надзвичайно поширене в українському селі, особливо на

початковому періоді непу, таке децимізоване явище, як "червоний бандитизм". Ця сукупність незаконних кримінальних дій місцевого більшовицького керівництва щодо заможного селянства в Україні.

Блошративним прикладом такого бандитизму можуть слугувати події, що мали місце в Шишацькому районі Полтавської губернії. В даному районі, наприкінці 1924 р., "нібито "із почуттів класової помсти" була вирізнана сім'я так званого „куркуля" в складі 8 осіб, включаючи дітей. У цій кривавій справі, стало учать декілька комуністів. Після арешту злочинців, секретар партосередку написав записку владі, в якій загрожував перерізати ще декількох куркулів, якщо в тюрмі будуть "мучити" арештантів" [1, 13]. Ця справа була передана до суду і винні були суворо покарані разом із секретарем осередку.

Бажаючи зупинити недопустимий для влади розвиток подій на селі, вище керівництво КП(б) України в різкій і категоричній формі засуджувало антигуманні дії місцевих партійних осередків по відношенню до заможного селянства. "Потрібно рішуче покінчити із залишками "червоного бандитизму", в котрий ударяються деякі сільські комуністи, прикриваючи свої кримінальні дії нібито революційними пориваннями. Убивство комуністами сім'ї куркуля є прямою контрреволюційною дією, так як вона озброює широку селянську масу проти комуністів, проти Радянської влади. Нам потрібно твердо встановити революційну законність. Тому потрібно рішуче зупинити різного роду самоуправство й самосуди" [1, 13].

Та незважаючи на ці заклики і заборони, прояви "червоного бандитизму" продовжувались і доходили в деяких місцях до абсурду. Наприклад, в Липовій Долинській волості Роменського округу Полтавської губернії місцеве керівництво забажало "виділитись" перед вищими партійними інстанціями у плані активної розбудови народногосподарського комплексу. "Голова райвиконкому Кобиш разом із своїми заступниками розробили план розвитку господарств у своєму районі, на яким в 1924 р. потрібно було побудувати семирічну школу, млин, шосе й електричну станцію" [2, 66].

На перший погляд план заслуговує на похвалу, об'єкти виділені для побудови справді важливі і потрібні. Але суть справи полягала в тому, що на той час ні в районному бюджеті, ні в бюджетах сіл, що постраждали в результаті несприятливих кліматичних умов і зібрали мізерний урожай, коштів для цього не було. Тоді районне керівництво приходять до висновку про доцільність провести в Липовій Долині "дорозкуркулення" тих селян, яких не встигли розкуркулити повністю в роки "військового комунізму" [2, 66]. У вищій партійній інстанції був направлений список селян, які належали до цієї категорії. Відповідь затримувалась. Тоді Кабиш і Саловський (керівник районного КНС) вирішили діяти. Склали свій список, включивши в нього значну частину середняків, і приступили до справи. Вибрали планову комісію (планком) на чолі з Кабишем і Саловським, організували невеликий, але міцний загін із незаможників, озброїли їх гвинтівками і пішли по господарствах середняків, які потрапили в "куркульський" список, розкуркулювати" [2, 66].

Селяни писали, що справа доходила "до затикання рота наганом, не бажавших підкорятися незаконному розкуркуленню". Експропріювали "корів, коней, комори (сараї) та інший надзвичайно важливий у селянському господарстві інвентар" [2, 66]. У випадку відмови негайно видати те, що було заплановано по розкуркуленню, або у випадку, коли в селян не було в наявності у власному

Господарстві ці коней, ані корови та іншого – згадані члени планової комісії шляхом шантажу та шапталу змушували видати векселі на суму по оцінці “планкому”.

Продовжувався весь цей комуністичний анархізм до грудня 1924 р. Подільський губком КП(б)У вивчавши факти кричущого порушення місцевим керівництвом елементарних засад радянського законодавства змушений був асу “випишку господарників” передати до суду [1, 12].

Такі бандитсько-кримінальні методи боротьби, які приводили до знищення радянського майна, шкодили народному господарству і при яких страждало зовсім звичайне селянство, – за визнанням секретарів ЦК КП(б)У Е. Квірінга та І. Клименка, найгіршим чином дискредитувало КНС та Радянську владу в цілому [1, 12].

Чисельні архівні матеріали переконливо засвідчують, що радянська влада активно вживала щодо економічно мирного (заможного) селянства відверто терористичні заходи. Дії правлячої партії по відношенню до цієї категорії селянства України особливо в другій половині 20-х рр. минулого століття в цілому зводились до однієї мети – його повного політичного, економічного і морального підкорення.

Наслідком “комуністичного рішучого наступу” на заможне селянство стало те, що воно почало до мінімуму скорочувати власне господарство, продавати або вивізати майже всю наявну у їх господарствах робочу худобу, пишати власний сільськогосподарський інвентар і здавати його на металобрухт. Фіксувались випадки крадіжства за кошти, вилучені від продажу власного майна. Набуло поширення, як і на початку 20-х рр. ХХ ст., практика виїзду заможних селян, які не витримали радянсько-більшовицького тиску й переслідування в міста, а то і за межі України. Певна частина заможного селянства змирившись з існуючим політичним ладом, віддала власне майно в новоутворені колективні господарства, і лише одинаки все ж намагались чинити силовий опір.

Джерела та література

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ). – Ф 1. – Оп. 20. – Спр. 1965. – 56 арк.
2. ЦДАГОУ. – Ф 1. – Оп. 20. – Спр. 2114. – 76 арк.

Наталія Носань

СТАБІЛІЗАЦІЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ У 1920-х рр. І ГРОШОВА РЕФОРМА У СРСР

Період 1923-1926 рр. у Європі можна назвати спохом грошових реформ. Це відкрило шлях для оздоровлення товарно-грошових відносин. Маже одночасно (1922-1924 рр.) були реформовані й радянські фінанси.

Одним з наслідків Першої світової війни було те, що вона порушила роль золота у світовій грошовій системі. Існуюча до війни система паритету світових валют принижала своє існування. Якщо до війни девальвація якоюсь країною своєї валюти порівняно однаково відображалася на котируванні цієї валюти, наприклад, на Лондонській й Цюрихській біржах, то під час війни ця приблизна відповідність котирувань зникла.

Війна настільки зруйнувала золотий стандарт, що про відновлення, здавалося, не варто було й мріяти. Проте відразу ж після війни у західних країнах відновили